

Ö.Faruk Huyugüzel, *1928'e Kadar İzmir'de Çıkmış Türkçe Kitap ve Süreli Yayınlar Kataloğu*, Ege Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 1996, 101 s.

Osmanlı Devleti'nde, payitaht İstanbul'un yanısıra, ülkenin edebiyat, sanat ve fikir hayatında etkili olmuş başka bir takım şehirler de vardır. Selanik ve İzmir gibi. Belki kendi çapında, mütevazı, mahalli bir kültür ortamına sahip pek çok Osmanlı şehrinin arasında bu iki şehir bilhassa sıyrılmış, öne çıkmıştır. Bu öne çıkarak kendini hissettirir, özellikle XIX. yüzyılda daha çok söz konusudur. Gerçekten de, Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşma doğrultusunda bir değişimi yaşadığı bu yüzyılda, bu iki şehirdeki fikri ve kültürel ortam (buna siyaseti de dahil edebiliriz), ülkenin sanat, edebiyat ve düşünce hayatının da bir "baş şehri" olan İstanbul'u bile etkileyecek bir surette kendisini gösterir. Bu etkileyiş Cumhuriyet yıllarında da sürer.

Bu iki şehirden İzmir, hemen 1911'de Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının *Genç Kalemler* dergisindeki Yeni Lisan çıkışı ile hatırlayabileceğimiz Selanik'in yanında, bilhassa Yeni Türk Edebiyatı sahası için önemli bir yere sahiptir.

İzmir, başta Halid Ziya olmak üzere, bu şehirde doğmuş yahut hayatlarının bir bölümünü burada geçirmiş Abdülhalim Memduh, Müstecabizade İsmet, Tokadizade Şekib, Tevfik Nevzad, Ömer Seyfettin, Bıçakçızade İ.Hakkı v.s. gibi isimler ve *Ahenk*, *Hizmet*, *Gencine-i Edeb*, *Muktebes*, *Nevruz*, *Şule-i Edeb*, *Hıyaban* gibi gazete ve dergiler ve burada basılan pek çok kitapla XIX. yüzyılın son ve XX. yüzyılın ilk çeyreğinde Yeni Türk Edebiyatı içinde dikkatle üzerinde durulmayı gerektiren bir edebi canlılığın ve bu edebi canlılığın boy gösterdiği bir basın ve yayın faaliyetinin merkezidir.

Bu sebeple İzmir'in basın, yayın ve edebiyat hayatına dair yürütülen monografi, biyografi, makale v.s. her türlü çalışma Türk Edebiyatı tarihinin bir cephesini aydınlatması açısından bir kazançtır.

Fakat, sosyal sahaların bir çoğunda yürütülen ilmi araştırmalar için olduğu gibi edebiyat tarihi çalışmaları için de bir ilk adım ve sağlam bir altyapı tesisi demek olan katalog ve bibliyografya çalışmaları hassaten önemlidir.

İşte Prof. Dr. Ö. Faruk Huyugüzel'in *1928'e Kadar İzmir'de Çıkmış Türkçe Kitap ve Süreli Yayınlar Kataloğu* adlı çalışması bize böyle bir altyapı zeminini sunan emek mahsulü bir eserdir.

Huyugüzel'in 101 sayfa tutan bu eseri, çalışmasından faydalanmak için gerekli ön bilgileri ihtiva eden 5 sayfalık bir "Sunuş" kısmından sonra iki ana bölümden meydana gelmektedir: I-Kitaplar, II-Süreli Yayınlar. Kitabın sonunda ise bir Dizin yer almaktadır. Ayrıca yazar bu çalışmayı yürütürken yararlandığı kaynakları da en sonda vermektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde İzmir'de yayımlanmış kitaplar yazarlarının ismine göre alfabetik olarak sıralanmış, varsa soyadı kanunundan sonra aldıkları soyadları nazarı dikkate alınmamış, ancak bunlar için gerekli göndermelerde bulunulmuştur. İzmir'in o devirlerdeki karışık etnik yapısı gereği Rum, Ermeni, Yahudi yazarların kitapları da, yazarlarının ikinci isimlerine veyahut soyadlarına göre sıralamaya alınmışlardır. Yazarı bilinmeyen, yahut salname, nizamname, layiha gibi yazarı belli olmayan kitaplar, yine aynı listede başlıklarının ilk harflerine göre alfabetik sırada yer almışlardır.

Kanaatimizce böyle yazarları belli olmayan kitaplar, ayrı bir başlık altında verilseydi ve ayrıca bütün kitaplar, dergilerde olduğu gibi kronolojik bir tasnife de tabi tutulsalardı, katalogun kullanımı açısından daha da iyi olurdu. Gerçi eserin sonunda yer alan Dizin'de Kitap Adları indeksi bulunmaktadır. Ama burada kitaplar kronolojik değil, alfabetik olarak sıralandığı için, yıllara göre İzmir'deki kitap yayın faaliyetini de görmek mümkün olmamaktadır.

Kitap isimleri katalogunun kıymetini arttıran önemli bir yönü de pek çok kitabın bibliyografik künyesinden sonra, o kitabın yazıldığı dönemin dergi veyahut gazetelerinde çıkan yayın ilanlarının da bibliyografik bilgi olarak verilmesidir. Geniş ve titiz bir periyodik taramasına dayanan bu ek bilgiler, hem Rumi ve Hicri tarihlerdeki karışmalar sebebiyle düşülen yayım tarihi hatalarını izale edecek, hem de buradan hareketle ilanın kendisine gidecek araştırmacılar için aydınlatıcı yeni bilgiler sağlayacaktır.

Kitabın ikinci bölümü ise süreli yayınlara ayrılmıştır. Bu bölüm "A-Gazeteler" ve "B-Dergiler" şeklinde iki alt başlığa bölünmüş ve İzmir'de neşredilen süreli yayınlar burada alfabetik olarak listelenmiştir. Yazar bu bölümde, her gazete ve dergi için, sahib-i imtiyazı, sermuharriri, basıldığı matbaa, ne zaman ve kaç sayı çıktığı, hangi kütüphanelerde bulunduğu gibi önemli kısa bilgiler de vermektedir. Ayrıca neşrinden haberdar olunan, ancak kütüphanelerde bulunmayan süreli yayınların yayın hayatına ait bilgiler de yine gazete ve mecmua haberlerine ve yayın ilanlarına dayanılarak verilmiştir. İkinci bölümün bu ikili tasnifinden sonra "C-Gazete ve Dergilerin Kronolojisi" kısmı gelmekte, İzmir'in gazete ve dergileri, yayına başladığı yıllara göre kronolojik olarak sıralanmaktadır.

Bu iki bölüm, yazarın da "Sunuş"ta belirttiği gibi, İzmir'in gazeteci ve yazar kadrosunu, ayrıca İzmir'deki basın yayın hayatının genel görünümünü vermektedir.

Bu genel görünüm, eserin "Dizin"inde yer alan "A-Kişi, Yer ve Matbaa Adları" ve "B-Kitap Adları" ile daha da belirginleşmektedir.

M. Fatih ANDI

Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri*, Yayına Hazırlayanlar: Prof. Dr. Kâzım Arısan, Duygu Arısan Günay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2 cilt, İstanbul 1995, XIX+609 s., ISBN 975-333-024-3.

Osmanlı toplum araştırmaları üzerinde çalışan bilim adamlarının yokluğunu hissettikleri kaynakların başında sıradan halkın doğumdan ölüme günlük hayatını, evlenmesini oyunlarını, türlü inanışlarını, âdâb-ı muaşeretini, türlü toplum kesimlerini, dedikodularını, beddua ve küfürlerini, kısacası folklorunu bütünüyle ele alan eserler gelir. Musahibzade'nin *Eski İstanbul Yaşayışı* (İstanbul 1948), M. Halit Bayrı'nın *İstanbul Folkloru* (İstanbul 1947), Ali Rıza Bey'in *Bir Zamanlar İstanbul* (Tercüman Yay.) gibi eserleri belli başlı kaynaklardır. Ayrıca çok sistemli olmasa da R. Ekrem Koçu'nun ve Süheyl Ünver'in hemen hemen bütün eserleri İstanbul folkloru ile ilgili çalışmaların temel kaynaklarıdır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ni ise tarihî kaynakların başına yerleştirmek gerekir. Bu sahada kaynak olarak kullanılabilir çok mühim bir çalışma olan Abdülaziz İbn Cemaleddin'in (d.